

Wstęp

Czasem nasz głos powoduje, że struktury pękają¹.

Rebecca Solnit

Niniejszy raport prezentuje wyniki badań pt. *(Nie)równości w statutach szkolnych*, zrealizowanych przez interdyscyplinarny zespół osób studenckich pod kierownictwem Alicji Malujdy we współpracy i pod opieką naukową prof. UAM dr hab. Iwony Chmury-Rutkowskiej na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Głównym celem projektu była rekonstrukcja i krytyczna analiza zawartości i języka statutów jako dokumentów regulujących życie szkoły pod kątem prezentowanych i promowanych w nich idei oraz zasad związanych z równym traktowaniem i włączeniem społecznym, a także zweryfikowanie, w jakim stopniu są respektowane w codzienności szkolnej. Celem praktycznym było przygotowanie rekomendacji potrzebnych zmian w tym zakresie. Wnioski z projektu posłużą działaniom na rzecz aktualizacji i unowocześnienia statutów szkolnych (prawa wyższego rzędu w tym zakresie) oraz inicjatywom społecznym i rzeczniczym na rzecz zwiększenia wiedzy o prawach uczniowskich, prawach człowieka, równym traktowaniu oraz sprawczości, zaangażowaniu obywatelskim i partycypacji dzieci i młodych ludzi.

Projekt jest naukową analizą statutów szkolnych w świetle równościowego prawa i wartości oraz zasad edukacji antydyskryminacyjnej i włączającej, która wiąże się z dostrzeganiem i docenianiem różnorodności ludzkiej, równym traktowaniem

¹ R. Solnit, *Matka wszystkich pytań*, przeł. B. Kopeć-Umiastowska, Kraków 2021.

i obdarzaniem szacunkiem wszystkich osób w społeczności szkoły, respektowaniem praw człowieka i praw dziecka. Taka perspektywa zakłada poszerzenie sposobu rozumienia celów edukacji i skupienie się na rozwoju wspólnotowości, dobrych relacji, bezpieczeństwa i jakości życia w szkole wszystkich osób bez wyjątku.

Badanie, którego rezultaty zostały zaprezentowane w niniejszym raporcie, było wieloetapowe, złożyły się na nie: ilościowa i jakościowa analiza tekstów statutów szkół podstawowych i ponadpodstawowych z całej Polski oraz dyskusje grupowe z nastoletnimi osobami uczniowskimi oraz studium młodymi dorosłymi zainteresowanymi problematyką równego traktowania. Mamy nadzieję, że wyniki tych badań będą szeroko dyskutowane i wraz z rekomendacjami staną się impulsem oraz merytorycznym argumentem do zmiany dla osób, które na różnych szczeblach systemu oświaty są odpowiedzialne za prawo regulujące codzienne funkcjonowanie edukacji.

Projekt prowadzony był od grudnia 2023 do stycznia 2025 roku i stanowił kontynuację rozpoczętych wcześniej wstępnych badań i analiz, realizowanych przez zespół Koła Naukowego Edukacji Równościowej „Emanypacja”, z którego część osób członkowskich weszła do grupy realizującej raportowane tu badania oraz piszącej raport.

Zespół badawczy: Alicja Malujda – kierowniczką projektu (WSE UAM), prof. UAM dr hab. Iwona Chmura-Rutkowska – opiekunka projektu (WSE UAM), Magdalena Antolczyk, Zuzanna Bielka (WSE UAM), Natalia Buda (WSE UAM), Patrycja Franz (WSE UAM), Małgorzata Giera (WPiK UAM), Martyna Janas (WArch UAM), Julia Jezierska-Kwapisz (WSE UAM), Maja Jezierska (WPiA UAM), Zuzanna Jezierska, Zuzanna Koczorowska (WSE UAM), Justyna Maksymowicz (WN UAM), Marcelina Martyńska (WPiK UAM), Maja Nitschke (SWPS), Nikodem Panknin (WFiA UAM), Eryk Piasecki (WFiA UAM), Borys Targoni (WNPiD UAM), Julia Ziemkowska (WPiK UAM).

Badanie zrealizowano i sfinansowano w ramach projektu z programu ID-UB Study@research (nr grantu 118/34/UAM/0089) oraz ze środków statutowych Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM.